

*Анна Бортник, студентка групи ФіК-22 факультету економіки та управління
Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк
Науковий керівник: Теслюк С. А., к.е.н., доцент кафедри фінансів.*

ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА НБУ В УМОВАХ ВІЙНИ

24 лютого 2022 року всі суб'єкти української економіки зіткнулися з непередбачуваними викликами, спричиненими повномасштабним вторгненням російських військ в Україну. Слід зазначити, що фінансовий сектор добре підготувався до цих подій, багато в чому завдяки продуктивній роботі гравців ринку та системній роботі регуляторів у попередні роки, включно з умовами роботи під час пандемії карантинних обмежень, пов'язаних з COVID-19. Банківська галузь вижила та продовжувала розвиватися завдяки балансуванню регуляторів, оскільки заплановані регулятивні та наглядові зміни стали неминучими на тлі прискореної європейської інтеграції.

У березні більшість українських банків були змушені закрити відділення в районах інтенсивних бойових дій, значна частина яких залишається окупованою. Причинами цих обов'язкових заходів є високий рівень імміграції та зниження ділової активності, що призвело до зниження попиту на банківські послуги в деяких регіонах. Крім того, банки змушені проводити оптимізацію задля скорочення своїх витрат. До того ж, на певних територіях, які знаходяться під тимчасовою окупацією, неможливо було працювати.

Від початку дії воєнного стану на всій території України Національний банк України запровадив тимчасові обмеження, зокрема щодо валютного регулювання, що значною мірою ускладнило діяльність як українського бізнесу, так і населення [1].

З початком війни НБУ адаптував правила роботи банківської системи в умовах воєнного стану. Регулятор передбачив, що відділення банків мали продовжити безперебійну роботу,

де це було безпечно, забезпечити клієнтам доступ до сейфів та підкріплення банкоматів готівкою. На безготівкові платежі не було запроваджено жодних обмежень.

Водночас діяли заборони: на зняття клієнтами готівки обсягом понад 100 тис. грн на день, а також повна заборона на зняття готівкової валюти в Україні (згодом послаблена – див. нижче), ці обмеження не стосувалися підприємств, які діяли за дорученням уряду або виконували мобілізаційні плани, а також мешканців територій, яким загрожувала окупація: вони можуть знімати кошти без обмежень як в національній, так і в іноземній валюті за умови їх наявності у відділенні банку; банки-емітенти цифрових грошей мали припинити їх випуск і розповсюдження; на розподіл капіталу, крім спрямування прибутку на збільшення статутного капіталу, формування загальних резервів і фондів основного капіталу та покриття збитків; на виплати дивідендів, окрім як за привілейованими акціями; на надання та продовження кредитів пов'язаним особам банку та дострокове повернення таким особам депозитів; на дострокове погашення банками кредитів, які вони отримали від нерезидентів; на переказ коштів за кордон, окрім власних операцій банків та видачі кредитів іноземним фінансовим установам; надавати юрособам кредити у гривні для погашення кредитів в іноземній валюті; змінювати валюту кредиту з іноземної на гривню для юросіб, крім банків.

В цей же час НБУ запровадив такі послаблення для банків:

- скасування заходів впливу за порушення низки нормативів: капіталу, ліквідності, кредитного ризику, лімітів відкритої валютної позиції, строків подання статистичної звітності, якщо такі порушення виникли після 24 лютого 2022 року;
- дозвіл ідентифікації військових за військовим квитком для відкриття рахунку;
- проведення зовнішньої оцінки стійкості для банків перенесене на 2023 рік;
- скасування заходів впливу за невчасне оприлюднення фінансової та консолідованої фінансової звітності.
- скасування заходів впливу за порушення формування та зберігання обов'язкових резервів.
- дозвіл використання хмарних сервісів, які розміщуються на території ЄС, Великої Британії, США та Канади для підвищення стабільності роботи банківської системи [2].

Постановою Правління Національного банку України від 5 серпня 2022 року № 172 «Внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18» поновлено дію ліцензії на продаж банківських металів для фізичної доставки у відділення клієнта. Банки можуть здійснювати цей продаж у межах залишку металу банку в касі банку. Банкам також дозволено продавати іноземну валюту юридичним особам та фізичним особам-підприємцям-резидентам України, а також зараховувати на поточний рахунок клієнта в іноземній валюті для подальших розрахунків за кордоном за допомогою платіжних карток підприємства у відповідній валюті. Зокрема, витрати на відрядження працівників за кордон використовуються лише для покриття щоденних витрат у розмірі 80 євро (в еквіваленті) на одного працівника на день, витрат на проживання та транспорт (з підтверджуючими документами для розрахунку зазначених витрат на одну особу).

Модернізація банківської системи країни триває, незважаючи на військові дії. Згідно з повідомленням регулятора, перехід на СЕП (Систему електронних платежів) нового покоління запланований на 1 квітня 2023 року. СЕП НБУ базуватиметься на міжнародному стандарті ISO 24/7 work 20022, який закладе технічну основу для приєднання України до єдиної системи платежів у єврозоні (SEPA) та впровадження в Україні сервісів миттєвих платежів. Міжнародний стандарт ISO 20022 є загальним способом взаємодії різних автоматизованих систем учасників світового фінансового та торговельного ринку. Він є основою для функціонування європейської платіжної системи. Також варто згадати деякі обмеження НБУ, які спрощено для підтримки діяльності волонтерів. Постановою регулятор дозволяє банкам не встановлювати обмеження на розрахунок фізичних осіб, які

використовують іноземні гривневі платіжні картки для закупівлі військових товарів - волонтерів, за умови дотримання також певних вимог [3].

Таким чином, початок повномасштабного вторгнення РФ на територію України став початком великого випробування для українських банків, яке вони склали на відмінно. Спільно з НБУ заздалегідь готували плани роботи за різними сценаріями, хоча й не розраховували на їх реалізацію. Таким чином, навіть у цій ситуації банк продовжує працювати, своєчасно виконує взяті на себе зобов'язання, обслуговує юридичних та фізичних осіб, кредитує комерційні структури, надає послуги на всій території України, навіть у містах, де ведуться бойові дії. Банки продовжують готувати нові плани і зрозуміло, що безперервність їх роботи буде точно гарантована.

Список використаних джерел:

1. Бурдейна В. Понад пів року війни: стан та перспективи банківського сектору. Юридична газета. 2022. URL: <https://jur-gazeta.com/dumka-eksperta/ponad-piv-roku-viyni-stan-ta-perspektivi-bankivskogo-sektoru-.html>
2. Доронцева Є. Державне регулювання під час війни: як НБУ адаптував фінансову систему України до нових умов впродовж ста днів воєнного стану. URL: <https://voxukraine.org/derzhavne-regulyuvannya-pid-chas-vijny-yak-nbu-adaptuvav-finansovu-systemu-ukrayiny-do-novyh-umov-vprodovzh-sta-dniv-voennogo-stanu/>
3. Огляд інструментів підтримки фінансової стійкості в умовах воєнного стану в Україні. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-instrumentiv-pidtrymky-finansovoyi-stiykosti-v-umovakh-voennoho-4>
4. Фінансова система України в умовах війни: чи готові банки кредитувати? URL: <https://case-ukraine.com.ua/publications/finansova-systema-ukrayiny-v-umovah-vijny-chy-gotovi-banky-kredytuvaty/>
5. Постанова Правління НБУ від 5 серпня 2022 р. № 172 «Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18»